

DATA ABOUT THE AUTHORS

Yuri Safonov, Doctor of Economics, professor of macroeconomics and public administration

e-mail: sum1971@ukr.net

Maryna Patynska, assistant of Department of Macroeconomics and Public Administration

e-mail: marypat@ukr.net

State university «Kyiv National Economic University by Vadym Hetman»

Victory Prospect, 54/1 Kiev, 03680, Ukraine

УДК 336.2 : 336.012.23

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ПОДАТКІВ У СВІТЛІ НОВОГО ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ

Чинчик А.А.

Предметом роботи є аналіз розвитку теорії податків з базуванням на твердженнях видатних представників економічної думки.

Метою роботи є теоретико-методологічне обґрунтування функціональної сутності податків з уточненням їх практичної значимості при системному та управлінському підходах.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі аналізу наукових джерел, обґрунтування принципів основних понять податків, податкової системи та політики, які входять у коло актуальних напрямів сучасних наукових досліджень у галузях фінансів і державного регулювання економіки.

Результати роботи. Здійснено узагальнення філософської інтерпретації крайніх варіантів сприйняття податків у суспільстві – як «плати за цивілізацію» або ж як «легального грабунку». Вивчено практику оподаткування у провідних країнах світу, яка доводить високий рівень податкових відрахувань у державах з достатнім рівнем добробуту населення, що супроводжується належною суспільною довірою. За таких умов високий рівень оподаткування не призводить до мінізації економіки. Здійснено порівняння частки податкових платежів у ВВП країн. Виявлено поточну невизначеність України у рівні податкового навантаження на громадян і бізнес-середовище з одночасно неефективним використанням природних ресурсів як одного з джерел бюджетного наповнення. Зазначено, що удосконалення податкової системи в Україні має охоплювати не лише вирішення гострих проблем, але й урахування стратегічних викликів. Доведено важливість наукових обґрунтувань теорії податків як рушії розвитку, у контексті чого досліджено сутність податків з акцентом на управлінський і системний підходи. Зазначено, що сам по собі податок не має достатнього функціонального навантаження, а його значимість посилюється у видовій різноманітності, що відображається в податковій системі. Правову визначеність і процедуру стягнення податків забезпечує податкова політика. Розкрито функціональну значимість податків, яка включає два рівні – розширена значимість (соціотворча, державоєднуча, рушійна, стабілізуюча, збалансовуюча) і конкретна значимість (фіскальна, соціальна і регулююча). Враховуючи динамічність сучасного соціально-економічного розвитку, вказано на необхідність визначення нових підходів до організації системи податків у світлі нових викликів. Такими викликами визначено нові підходи до забезпечення людського розвитку, інформатизація суспільства й економіки, впровадження базового доходу, зростаючий вплив провідних компаній у протиставлення державним утворенням. З огляду на дані виклики визначено нові актуальні напрями досліджень у галузі теорії податків з розумінням імовірних трансформацій їх функціональної значимості.

Висновки. В основі наукового обґрунтування модерних підходів оподаткування має лежати цілісне розуміння функціонального змісту податків. Даний зміст повинен фокусуватись не лише на базових функціях, але й охоплювати значимість соціо- й державотворення, рушійності просторового розвитку, стабілізації і балансування різних процесів з ресурсного перерозподілу. Стратегічна мета застосування податків полягає в оптимізації задоволення інтересів різних суб'єктних груп та вираженні у рівні добробуту населення.

***Ключові слова:** податок, податкова система, податкова політика, фінанси, державне регулювання економіки.*

БАЗОВЫЕ ПОНЯТИЯ ТЕОРИИ НАЛОГОВ В СВЕТЕ НОВОГО ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕНИЯ

Чинчик А.А.

Предметом работы является анализ развития теории налогов с базированием на утверждениях выдающихся представителей экономической мысли.

Целью работы является теоретико-методологическое обоснование функциональной сущности налогов и их практической значимости при системном и управленческом подходах.

Методология проведения работы. Работа выполнена на основе анализа научных источников, обоснование принципов основных понятий налогов, налоговой системы и политики, которые входят в круг актуальных направлений современных научных исследований в области финансов и государственного регулирования экономики.

Результаты работы. Осуществлено обобщение философской интерпретации крайних вариантов восприятия налогов в обществе - как «платы за цивилизацию» или как «легального грабежа». Изучено практику налогообложения в ведущих странах мира, которая показывает высокий уровень налоговых отчислений в государствах с достаточным уровнем благосостояния населения, сопровождающееся общественным доверием. При таких условиях высокий уровень налогообложения не приводит к тенезации экономики. Проведено сравнение доли налоговых платежей в ВВП стран. Выявлено текущую неопределенность Украины в уровне налоговой нагрузки на граждан и бизнес-среду с одновременно неэффективным использованием природных ресурсов как одного из источников бюджетного наполнения. Указано, что усовершенствование налоговой системы в Украине должно охватывать не только решение сиeminутных проблем, но и учета стратегических вызовов. Доказана важность научных обоснований теории налогов как двигателя развития, в контексте чего исследована сущность налогов с акцентом на управленческий и системный подходы. Отмечено, что сам по себе налог не имеет достаточного функциональной нагрузки, а его значимость усиливается в видовом разнообразии, что отражается в налоговой системе. Правовую определенность и процедуру взимания налогов обеспечивает налоговая политика. Раскрыто функциональную значимость налогов, которая включает два уровня - расширенная значимость (социотворческая, странообедняющая, движущая, стабилизирующая, балансирующая) и конкретная значимость (фискальная, социальная и регулирующая). Учитывая динамичность современного социально-экономического развития, указано на необходимость определения новых подходов к организации системы налогов в свете новых вызовов. Такими вызовами определены новые подходы к обеспечению человеческого развития, информатизация общества и экономики, внедрение базового дохода, растущее влияние ведущих компаний в противопоставление государственным образованиям. Учитывая данные вызовы определены новые актуальные направления исследований в области теории налогов с пониманием возможных трансформаций их функциональной значимости.

Выводы. В основе научного обоснования современных подходов налогообложения должно лежать целостное понимание функционального содержания налогов. Данное понимание должно фокусироваться не только на базовых функциях, но и охватывать значимость социо и государства, пространственного развития, стабилизации и балансировки различных процессов с учетом ресурсного перераспределения. Стратегическая цель применения налогов заключается в оптимизации удовлетворения интересов различных субъектных групп и выражении в уровне благосостояния населения.

Ключевые слова: налог, налоговая система, налоговая политика, финансы, государственное регулирование экономики.

BASIS NOTIONS OF TAX THEORY IN VIEW OF NEW FUNCTIONAL ROLE

Chynchyk A.A.

The subject of the thesis is to analyze the development of the tax theory basing on the statements of the famous representatives of the economic thought.

The aim of the thesis is the theoretical and methodological argumentation support of the functional entity of taxes and to specify their practical significance for the system and administrative approaches.

Methodology of work. The thesis is executed based on the analysis of the scientific sources, argumentation support of the principles of the main tax notions, tax system and policy being the part of the actual directions of modern scientific researches in the field of finances ad state regulation of economy.

Results of work. We summarized the philosophical interpretation of the last variants of tax perception in society as «the payment for civilization» or as «the legal robbery». We studied the practice of taxation in the leading countries of the world proving high level of tax deductions in the countries with high living standards supported by proper public credit. Under such conditions the high taxes do not result to economy minimization. We also compared the shares of tax deductions to GDP of the countries. We found current uncertainty of Ukraine in the level of tax burden on the citizens and business sphere together with inefficient use of natural resource as one of the sources of pumping up the budget. Let us state that the improvement of the tax system in Ukraine must cover nit only the urgent problems but take into account the strategic challenges. We proved the importance of scientific argumentation of tax theories as the force for development and this was the basis for the research of tax researches paying special attention to system and administrative approaches. It is obvious that the tax itself does not have sufficient functional burden and its value increased in types diversity reflected in the tax system. Namely the tax system secures legal certainty and the procedure of tax payments. We also analyzed the functional value of taxes which includes two levels: expanded value (social creation, state united, moving, stabilizing, balancing) and specific value (fiscal, social and regulating). Taking into account modern dynamic social and economic development there is the necessity to specify new approaches to arrange the tax system in view of new challenges. Such challenges are new approaches to secure social development, informing of the society and economy, implementation of basic income, growing influence of the leading companies versus state companies. Taking into account the challenges we specified new actual directions for the researches in the field of the tax theory understanding the possible transformations of their functional value.

Conclusions. The scientific argumentation of modern tax approaches is based on holistic comprehension of functional meaning of taxes. This meaning must focus not only on basic functions but also the meaning of social and state formation, motivation for spatial development, stability and balance of different processes of resource redistribution. The strategic aim of taxes to be used is to optimize the satisfaction of the interests of different subjective groups and to express them in the living standards.

Keywords: tax, tax system, tax policy, finance, government regulation of the economy.

Постановка проблеми. Теоретико-методологічне обґрунтування сутності податків залишається популярним напрямом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. З одного боку, здавалося б, теоретична сутність податків розкрита з найрізноманітніших точок зору, зокрема з управлінської і системної, що є провідними фокусами наукових пошуків. З іншого боку, динамічність економічного розвитку, яка супроводжується принциповими трансформаціями різних типів відносин й організації людського життя, вимагає нового смислового навантаження в теорії податків. У зв'язку з цим, вивчення сутності податків та основних понять, які її доповнюють у практичному сенсі, з урахуванням нових викликів економічного розвитку входить у коло актуальних напрямів сучасних наукових досліджень у галузях фінансів і державного регулювання економіки.

Актуальність даного дослідження доводить необхідність узагальнення новітньої функціональної сутності податків з акцентом на управлінський та системний підходи, що їх розкривають поняття податкової системи і податкової політики. Дана «функціонально- (податки як функція), системно-управлінська тріада» дає змогу розуміти значимість податків не лише з погляду їх мобілізаційної функції, що дозволяє забезпечувати керований перерозподіл фінансових ресурсів, але й розширити горизонти податкового впливу на інші параметри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати проведеного дослідження базуються на напрацюваннях українських і зарубіжних вчених, які розкривають сутність податків та еволюцію їх сприйняття. Це як провідні науковці (І. Д'яконова, Т. Єфименко [11], А. Крисоватий, І. Лютий, В. Федосов [7], Л. Шабліста та ін. серед українських учених; Дж. Алм, Ч. Л. Баллард, Дж. Т. Вільямс, Дж. Коус, Е. Шварц (США) та ін. серед зарубіжних учених), так і нові ідеологи податкового вчення в Україні (Ю. Іванов [12], В. Тищенко [13], Ю. Турянський [6], О. Фрадинський [1] та ін.).

Постановка завдання. Метою публікації поставлено здійснити наукове обґрунтування нової функціональної сутності податків з уточненням їх практичної значимості при системному та управлінському підходах.

Цілями публікації з огляду на поставлену мету будуть наступні:

- здійснити науковий огляд основних підходів українських і зарубіжних учених до трактування сутності податків, дослідити еволюцію їх сприйняття;
- порівняти управлінські підходи оподаткування населення у різних країнах зі співставленням до рівня соціально-економічного розвитку;
- уточнити гомологічність понять податків, податкової системи і політики з об'єднанням у тріаду нової функціональної значимості податків;
- розкрити актуальні напрями подальших досліджень у галузі теорії податків з розумінням імовірних трансформацій їх функціональної значимості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток теорії податків сягає історичних глибин формування перших ознак держави. З цього випливає одна з найбільш важливих функціональних значимостей податків – державотворча. Вона проявляється двобоко – як чинник і як наслідок утворення державоєднавчих суспільств. Податки відігравали і продовжують відігравати колосальну соціоєднавчу роль, дозволяючи суспільствам забезпечувати системний перерозподіл фінансових ресурсів, коли їх збір входить у коло безумовних державних монополій.

Формування цілісних наукових шкіл у ході поступового людського розвитку дозволяє говорити про виникнення теорії податків лише у XVII столітті, принаймні з погляду їх сучасного розуміння. Теоретична податкова доктрина висвітлювалась у працях практично кожного відомого мислителя – Аристотеля, Ксенофонта, Агіппи, Фоми Аквінського, Ібн Хальдуна, Ніколо Макіавелі, Томаса Гобса, Себастьяна Вобана, Шарля Монтеск'є, Жан Жака Руссо, Сімона де Сімонді, Жана Батиста Сея, Вільяма Петті, Адама Сміта, Давида Рікардо, Джона Міля; саме їхні теоретичні розробки покладено в основу організації сучасних податкових систем і проведення фіскальної політики [1, с. 17]. Як правило, податки розглядались як соціальна й економічна необхідність, хоча й серед окремих мислителів їх сприйняття зводилось до «легального грабунку», як от у Фоми Аквінського. У будь-якому разі нині є очевидним, що за умов обґрунтованого перерозподілу мобілізованих з допомогою податкового інструментарію ресурсів, маємо *сприйняття податку як цивілізованої необхідності*. Суб'єктивний перерозподіл спричиняє критичне відношення до даного інструменту (рис. 1).

За таких умов важливо не стільки вивчати існуючий досвід інших держав, скільки враховувати майбутні ймовірні зміни в організації людського життя. В умовах подальшої інформатизації економіки система оподаткування може зазнавати значних змін. Через те у функціональну сутність податків слід вкладати новий зміст. Щоб його зрозуміти, розглянемо найбільш поширені трактування даного поняття.

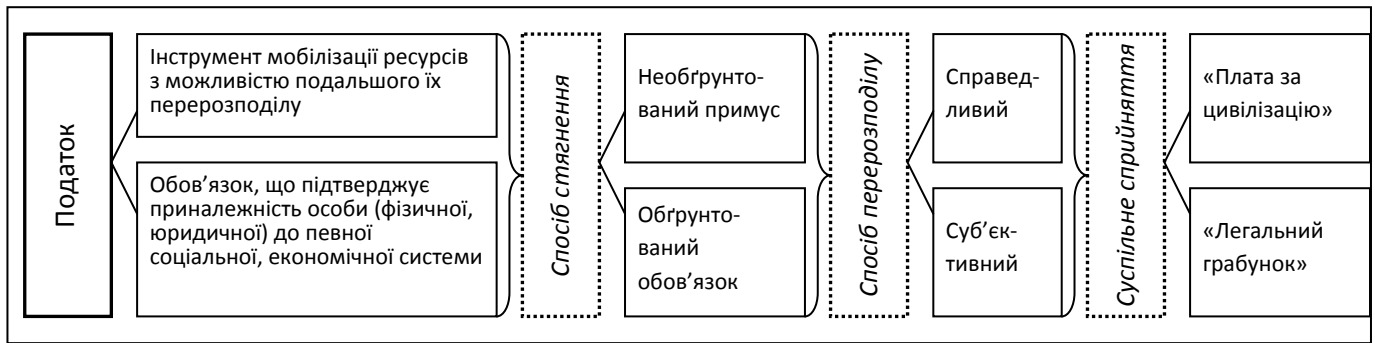

Рисунок 1. Філософська інтерпретація крайніх варіантів сприйняття податків у суспільстві
 * Розроблено автором

В основу перших наукових уявлень про податки було покладено початкові податкові форми взаємовідносин держави, в особі верховної влади, та громадян, які базувались на практичному досвіді тогочасного оподаткування [6; 1, с. 17]. Інституціоналізація ринкових відносин і формування нових підходів державного регулювання економіки посилюють функцію податків. Податки почали розглядатись як одна із форм економічних відносин з розподілу та перерозподілу національного доходу відповідно до потреб фінансування державних витрат; фактично це економічний фундамент функціонування держави і найважливіша форма регулювання ринкових відносин [7, с. 48]. Таким чином, відбувся важливий перехід від розгляду податків як форми стягнення ресурсів до їх розуміння як системи відносин. Звідси актуалізуються поняття податкової системи і податкової політики, які розкривають особливості організованої мобілізації ресурсів з допомогою податків та подальшого їх перерозподілу. Якщо податкова система являє собою сукупність встановлених у країні податків, зборів і платежів, які взаємно пов'язані між собою та органічно доповнюють один одного, але мають різну цілеспрямованість [8, с. 116], то податкова політика є діяльністю державних органів влади, спрямована на встановлення, регламентування, справляння податків шляхом розподілу і перерозподілу ВВП, з метою формування централізованих фондів і виконання функцій, покладених на державу [9, с. 287]. При формулюванні основних положень податкової політики виникає проблема вирішення конфлікту інтересів (наприклад, між державою і платником податків), оскільки найчастіше поліпшення положення однієї групи відносин відбувається за рахунок погіршення іншої; дійсне поліпшення умов існування можливе лише тоді, коли певні заходи (зміни, реформи) підвищують добробут усіх, або коли добробут інших поліпшується, а інших не погіршується [10, с. 73]. Завдання податкової політики полягає в тому, щоб, забезпечуючи необхідний обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів для виконання функцій держави, одночасно спонукати економічних агентів орієнтувати бізнес-діяльність у напрямках, котрі є пріоритетними для сильної, конкурентоспроможної держави [11, с. 9].

Отож, податки за своєю сутністю слід нерозривно розглядати з поняттями податкової системи і політики. У практичному сенсі сам по собі податок не має достатнього функціонального навантаження. Його значимість посилюється у видовій різноманітності, що відображається в податковій системі. Натомість особливості мобілізації ресурсів та їх перерозподіл розкриває податкова політика держави і регіонів (рис. 2).

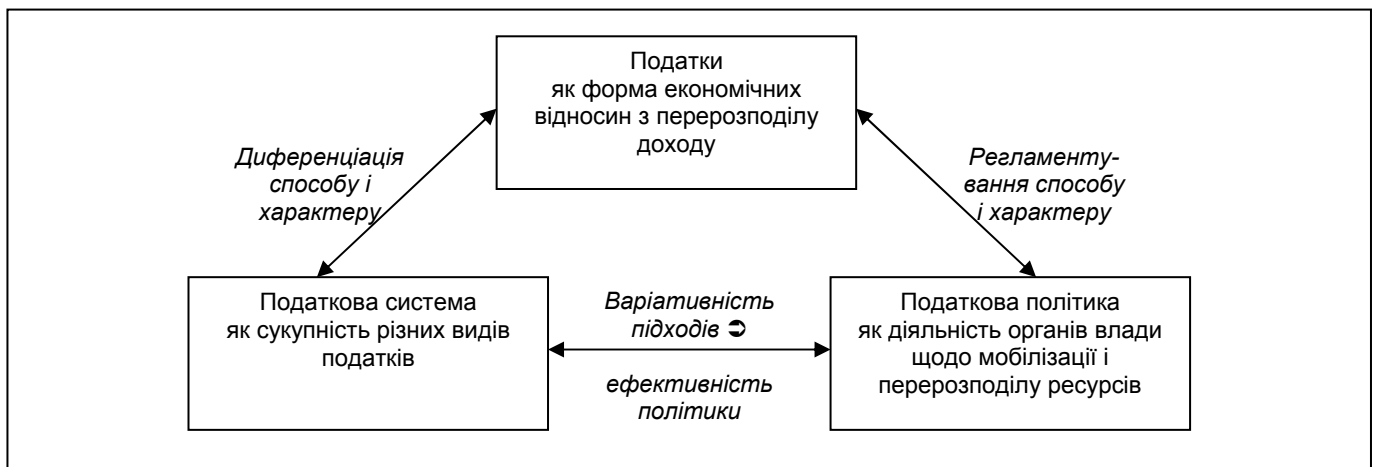

Рисунок 2. Гомологічність понять податків, податкової системи і політики
 * Розроблено автором

Тісну гомологічність податків, податкової системи і політики доповнює нерозривний зв'язок перших з такими поняттями, як платники податку, об'єкт і база оподаткування, ставка податку, податковий період. Важливим аспектом є базові ознаки податків, які розкривають їхню обов'язковість, регулярність сплати,

перехід права власності та індивідуальну безоплатність. Так само важливо розуміти основну видову різноманітність податків. З-поміж численних класифікаційних підходів найбільш практично важливим є їх розподіл на податки на дохід, податки на майно і ресурси, а також податки на споживання. З управлінської точки зору залишається актуальним виділення прямих і непрямих форм оподаткування, що неодноразово піднімається у наукових дослідженнях з теорії податків.

Узагальнене розуміння податків як форми економічних відносин з перерозподілу доходу доповнюється більш детальним їх функціональним розглядом. Функція дозволяє розкрити практичне значення того чи іншого явища та процесу. Кожен учений, звертаючись до теорії податків, так чи інакше торкається їх функціональної значимості. Ефективність реалізації податкових функцій доводить, наскільки якісно організована система податків та реалізується податкова політика. Як правило, українські і зарубіжні вчені зводять функції податків до трьох основних – фіскальної, соціальної або розподільчої і регулюючої, хоча й мають місце виділення економічної, стимулюючої (заохочувальної), дестимулюючої (обмежувальної), накопичувальної, контрольної, структуротворної та інших функцій. Комплексне вивчення різних підходів учених до виділення функцій податків знаходимо у праці Ю. Іванова, який обґрунтовує біфункціональний підхід до податків як економічної категорії з виділенням фіскальної та регулюючої функцій [12, с. 37]. На наш погляд, базові функції податків слід диференціювати в розрізі фіскальної, соціальної і регулюючої. Доповнюючи їх більш широким значенням податків, можемо визначити *функціональну значимість*. Вона охоплює не лише конкретні функції, які розкривають практичну роль податків, але й їх стратегічне значення, яке важливо розуміти і коригувати. У таблиці пропонуємо авторський підхід до визначення функціональної значимості податків, при цьому розділяємо два її рівні – розширену і конкретну.

Підкреслюємо збалансовуючу функціональну значимість податків. Зрозуміло, що будь-яке суспільство характеризується безмежними потребами, рівень задоволення яких стрімко зростає разом із підвищенням рівня матеріального добробуту. Податки відіграють значно сильнішу збалансовуючу роль, ніж може видаватись. Закладення їх у ціни обмежує споживчі потреби, а вилучення з доходів фізичних осіб – купівельну спроможність. Те саме стосується і бізнес-середовища. Залежно від рівня споживання і його наслідків у державі можна коригувати дані середовищні параметри з допомогою податкового інструментарію.

Розширена і конкретна функціональна значимість податків

№ з/п	Рівень / тип функціональної значимості	Загальний опис
1	<i>Розширена функціональна значимість</i>	
1.1	Соціотворча, державоєднуча	Формування інтересу об'єднання ресурсів, цільового їх перерозподілу з оптимізацією задоволення інтересів різних суб'єктів
1.2	Рушійна	Сприяння просторовому розвитку внаслідок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів і стимулювання різних сфер, видів економічної діяльності
1.3	Стабілізуюча	Урівноваження фінансово-економічної системи в умовах кризи, нових викликів
1.4	Збалансовуюча	Обмеження споживчих потреб суспільства
2	<i>Конкретна функціональна значимість</i>	
2.1	Фіскальна	Забезпечення зростання державних доходів
2.2	Регулююча	Стимулювання, дестимулювання діяльності в різних сферах, відтворення певних процесів
2.3	Соціальна	Сприяння соціальній рівності через диференціацію рівня оподаткування залежно від доходів, встановлення неоподаткованого мінімуму, податкової соціальної пільги, податкових знижок, пільг для різних соціальних груп

* Розроблено автором за даними [13, с. 128]

Важко переоцінити значимість податків у стабілізаційному аспекті. У кризові періоди, в умовах формування нових викликів суспільного розвитку, податковий інструментарій дозволяє вчасно коригувати умови життєдіяльності людини і бізнес-середовища. Нині високий рівень оподаткування у багатьох країнах є індикатором рівня добробуту суспільства. Надалі, в умовах подальшого покращення якості життя, рівень оподаткування теж зростатиме, що при ефективній податковій і бюджетній політиці дозволить забезпечувати неперервність подальших прогресивних змін.

Тобто в загальному існують сприятливі передумови зростання обсягів мобілізованих з допомогою податкового інструментарію фінансових ресурсів. З іншого боку, актуалізуються нові виклики суспільного розвитку, які здійснюють сильний вплив на різні сфери, у тому числі й на податкову систему. Такі виклики можна умовно розділити на наступні групи:

- *нові підходи до забезпечення людського розвитку*. Мова йде про те, що більш необхідним стає підвищення продуктивних характеристик людської життєдіяльності; це означає, що сучасна ринкова система повинна ґрунтуватись на створенні сприятливих середовищних умов для використання здібностей людини та їх розвитку, що б знаходило своє відображення у результатах відповідної діяльності [14, с. 103]. Відповідно до цього виклику характер оподаткування має диференціюватись для різних професійних груп,

залежно від впливу результатів їх діяльності на подальші прогресивні зміни. Те саме стосується і суб'єктів бізнесу. Якщо їх діяльність сфокусована у стратегічних сферах (нині це інформаційні технології, робототехніка, оптоволоконна техніка, енергетика, біотехнології, радіотехніка, електроніка та ін.), то податкова політика щодо них має набувати стимулюючих наслідкових ознак;

- *інформатизація суспільства й економіки*. Даний процес забезпечує формування принципово нових способів організації міжсуб'єктних відносин, у тому числі фінансово-економічних. Усе більш популярними стають віртуальні гроші типу «Bitcoin», які змінюють класичні принципи фінансового обміну, відтак потребують впровадження нових принципів оподаткування. Так само інформатизація суспільства безперервно нарощує кількість зайнятих на віртуальних умовах. У результаті просторова розірваність зайнятості і фактичного місця перебування зі споживчими витратами «розсіює» бюджетні надходження через податкові платежі. Надалі, при таких умовах, можливо буде поширюватись практика оподаткування за місцем використання одержаних доходів або ж впроваджуватись пропорційний розподіл мобілізованих з допомогою податкового інструментарію ресурсів на взаємній договірній основі;

- *впровадження базового доходу*. Даний соціальний інструмент стає сьогодні все більш популярним у розвинених країнах, попадаючи в поле дискусій щодо доцільності масового впровадження. Він дозволяє встановити необхідний рівень фінансового забезпечення для осіб, які зайняті у важливих сферах, однак не користуються такою популярністю у силу різних причин. Зокрема це мистецькі сфери, дохідність діяльності в яких є вибірковою, соціальна, науково-дослідна робота тощо. Встановлення базового доходу дозволяє стимулювати зайнятість у відповідних професіях без практики пошуку додаткового заробітку. Надалі, коли кількість вивільненої робочої сили унаслідок масової роботизації виробництва буде лише зростати, надання базового доходу набуде ще більшої актуальності. За таких умов виникає питання доцільності оподаткування даних виплат. Так само викликає дискусію можливість мобілізації достатньої кількості фінансових ресурсів для здійснення масових виплат базового доходу. Очевидно, за таких умов значний податковий тягар ляже на провідні компанії, які за обсягами виробництва й надання послуг з допомогою роботизованих технологій повинні бути готовими до значних фінансових відрахувань і більше того – усвідомлювати свою колосальну соціальну роль;

- *зростаючий вплив провідних компаній у протиставленні державним утворенням*. Усе чіткішими стають тенденції, коли потужним компаніям характерні більші важелі впливу на сучасну ситуацію в світі, аніж державам. Такі компанії визначають інвестиційну привабливість різних країн, конкурентність їх ринків праці. Тому поступове послаблення державних впливів змушує розглядати ймовірність змінності агентів мобілізації і перерозподілу фінансових ресурсів. Провідні компанії з часом можуть стати прямими агентами спрямування коштів на важливі соціальні, інші бюджетні цілі. Дані тенденції слід уже нині враховувати, допускаючи втрату державою безумовної монополії стягнення податків.

Висновки з проведеного дослідження. Хоча згадані умови – це виклики майбутнього і більшість з них наразі має слабо виражені ознаки, особливо в нашій країні, їх подальша інституціоналізація є дуже ймовірною. Тому вже сьогодні наукове середовище повинно реагувати на можливі зміни, розвиваючи *нові актуальні напрями досліджень* у галузі теорії податків з розумінням імовірних трансформацій їх функціональної значимості. Відтак важливо розвивати напрями податкової теорії щодо:

- концептуальних підходів оподаткування в умовах становлення віртуальної економіки, поширення дистанційних форм зайнятості, зростаючого рівня добробуту населення з принципово новими умовами використання інтелектуально-трудоного потенціалу;

- податкового стимулювання економічної і професійної діяльності у сферах, стратегічно важливих для інноваційного розвитку, збереження і покращення умов людської життєдіяльності;

- податкового антикризового регулювання як одного з важливих інструментів протидії кризам різного інституційного рівня, у тому числі глобального, з високим рівнем взаємозалежності економічних систем країн світу.

Отже, в Україні, поруч з потребою вирішення багатьох проблем організації податкової системи і реалізації податкової політики, залишаються стратегічно важливими концептуальні трансформації у даній сфері. В основі наукового обґрунтування модерних підходів оподаткування має лежати цілісне розуміння функціонального змісту податків. Даний зміст повинен фокусуватись не лише на базових функціях, але й охоплювати значимість соціо- й державотворення, рушійності просторового розвитку, стабілізації і балансування різних процесів з ресурсного перерозподілу. У кінцевому результаті податки повинні оптимізувати задоволення інтересів різних суб'єктних груп та виражатись у рівні добробуту населення. У цьому полягає стратегічна мета їхнього застосування.

Список використаних джерел

1. Фрадинський О.А. *Розвиток теорій оподаткування в період становлення світової фінансової науки* / О.А. Фрадинський // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2011. – № 6. – Т. 1. – С. 17-21.
2. *В яких країнах найбільш високий податковий навантажувальний податок* : Businessviews [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/Where_Do_Workers_Pay_The_Highest_Income_Tax
3. *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015 : Different Developments by Friedrich Schneider* [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>

4. List of countries by tax revenue as percentage of GDP : From Wikipedia, the free encyclopedia [Electronic resource]. – Mode of access : https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_tax_revenue_as_percentage_of_GDP
5. Україна у глобальних рейтингах : Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/>
6. Турянський Ю.І. Соціально-економічна суть та функції податків / Ю.І. Турянський // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип.39. – С. 467-473.
7. Федосов В.М. Податкова система України : підруч. / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін. – К. : Либідь, 1994. – 464 с.
8. Глухова В.І. До питання реформування податкової системи України / В.І. Глухова, О.М. Борисенко, Ю.В. Чиж // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. – Випуск 1/2008 (48). Частина 1. – С. 116-119.
9. Мартинюк І.В. Критерії формування податкової політики, спрямованої на еколого-економічний розвиток країни / І.В. Мартинюк // Економічний простір. – 2013. – № 70. – С. 284-293.
10. Ревенко О.В. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави в сучасних умовах / О.В. Ревенко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2014. – Вип. 2. – С. 71-80.
11. Єфименко Т.І. Актуальні питання сучасних стратегій реформування податкових систем / Т.І. Єфименко // Фінанси України. – 2013. – № 3. – С. 7-26.
12. Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання / Ю. Іванов // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. – С. 36-43.
13. Тищенко В.М. Еволюція поглядів на роль податків як інструменту економічного і соціального регулювання / В.М. Тищенко // Водний транспорт. – 2016. – Вип. 1. – С. 125-129.
14. Біль М.М. Концептуальні напрями розвитку соціально-демографічного потенціалу регіону / М.М. Біль // Фінансовий простір. – 2013. – № 1. – С. 98-103.

References

1. Fradyns'kyu O.A. Rozvytok teoriy opodatkovannya v period stanovlennya svitovoyi finansovoyi nauky // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. – 2011. – № 6. – Т. 1. – С. 17-21.
2. V kakyyh stranakh samyy vysokyy podokhodovyy naloh : http://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/Where_Do_Workers_Pay_The_Highest_Income_Tax
3. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015 : Different Developments by Friedrich Schneider : <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>
4. List of countries by tax revenue as percentage of GDP : From Wikipedia, the free encyclopedia : https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_tax_revenue_as_percentage_of_GDP
5. Ukrayina u hlobal'nykh reytnykhakh : Ukrayins'ka pravda : <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/>
6. Turyans'kyu Yu.I. Sotsial'no-ekonomichna sut' ta funktsiyi podatkov // Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya. – 2014. – Vyp. 39. – S. 467-473.
7. Fedosov V.M., Oparin V.M., Pyatachenko H.O. ta in. Podatkova systema Ukrayiny : pidruch. / – K. : Lybid', 1994. – 464 s.
8. Hlukhova V.I., Borysenko O.M., Chyzh Yu.V. Do pytannya reformuvannya podatkovoyi systemy Ukrayiny // Visnyk KDPU imeni Mykhayla Ostrohrads'koho. – Vypusk 1/2008 (48). Chastyna 1. – S. 116-119.
9. Martynyuk I.V. Kryteriyi formuvannya podatkovoyi polityky, spryamovanoiy na ekoloho-ekonomichnyy rozvytok krayiny // Ekonomichnyy prostir. – 2013. – №70. – S. 284-293.
10. Revenko O.V. Podatkova systema yak zasib realizatsiyi podatkovoyi polityky derzhavy v suchasnykh umovakh // Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrayiny. Seriya : Derzhavne upravlinnya. – 2014. – Vyp. 2. – S. 71-80.
11. Yefymenko T.I. Aktual'ni pytannya suchasnykh stratehiy reformuvannya podatkovykh system // Finansy Ukrayiny. – 2013. – № 3. – S. 7-26.
12. Ivanov Yu. Funktsiyi podatkov ta podatkovye rehulyuvannya // Formuvannya rynkovoyi ekonomiky v Ukrayini. – 2009. – № 19. – S. 36-43.
13. Tyshchenko V.M. Evolyutsiya pohlyadiv na rol' podatkov yak instrumentu ekonomichnoho i sotsial'noho rehulyuvannya // Vodnyy transport. – 2016. – Vyp. 1. – S. 125-129.
14. Bil' M.M. Kontseptual'ni napryamy rozvytku sotsial'no-demohrafichnoho potentsialu rehionu // Finansovyy prostir. – 2013. – № 1. – S. 98-103.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Чинчик Анатолій Анатолійович, здобувач
Львівський торговельно-економічний університет,
вул. Гната Хоткевича 12/64, Київ, 02094, Україна
e-mail: anatol_2015@i.ua

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Чинчик Анатолий Анатольевич, соискатель

Львовский торгово-экономический университет,
ул. Гната Хоткевича 12/64, Киев, 02094, Украина
e-mail: anatol_2015@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Chunchyk Anatoly, researcher,
Lviv Trade and Economic University,
st. Gnat Khotkevych 12/64, Kyiv, 02094, Ukraine
e-mail: anatol_2015@i.ua

Рецензент: Голубка Степан Михайлович, професор кафедри фінансів і кредиту ДВНЗ «Університет банківської справи», д.е.н., доцент.

УДК 336.14. 352.07

БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ ЯК ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Чугунов О.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів.

Метою дослідження є здійснення оцінки ефективності бюджету розвитку як інвестиційної складової місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті розкрито економічну сутність бюджету розвитку та здійснено оцінку його ефективності як інвестиційної складової місцевих бюджетів. Визначено проблеми формування бюджету розвитку місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень. Обґрунтовано напрями зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Галузь застосування результатів. Система бюджетного регулювання, місцеві бюджети.

Висновки. Важливість здійснюваних перетворень у бюджетній системі визначається запровадженням принципу рівності і справедливості формування місцевих бюджетів, розмежуванням бюджетних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування шляхом раціонального і обґрунтованого розподілу доходів бюджету та забезпеченням фінансовими ресурсами бюджетних видатків відповідно до визначених повноважень. Формування бюджетів розвитку надасть можливість для реалізації інвестиційних проектів та забезпечення дієвого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

У сучасних умовах важливим завданням є посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, що передбачає удосконалення механізму формування бюджету розвитку; забезпечення виконання інвестиційних програм необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання; програмний підхід щодо здійснення видатків місцевих бюджетів для реалізації інвестиційних програм; оптимізацію переліку субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, забезпечення їх спрямування на фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; удосконалення процедури здійснення місцевих запозичень, що надасть можливість підвищити ефективність механізму фінансування органами місцевого самоврядування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій. При оцінці доцільності прийняття рішень щодо фінансування інвестиційних програм з місцевих бюджетів перш за все, необхідно оцінювати, яким чином зазначене сприятиме створенню умов для підвищення конкурентоспроможності економіки адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення їх сталого розвитку, продуктивності виробництва та добробуту населення.

Ключові слова: бюджетна система, місцеві бюджети, фінансове забезпечення місцевого самоврядування, бюджет розвитку.

БЮДЖЕТ РАЗВИТИЯ КАК ИНВЕСТИЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Чугунов А.И.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы формирования бюджета развития как инвестиционной составляющей местных бюджетов.

Целью исследования является осуществление оценки эффективности бюджета развития как инвестиционной составляющей местных бюджетов в условиях экономических преобразований.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, структурный, сравнительный, факторный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.